UNU

această

lui nesty

LITERATURA ŞI DESEN ■ ANUL III ■ No. 29 ■ SEPTEMBRIE 1930 ■ LEI 5

COLIVA LUI MOŞ VINEA

Am asistat cu o tristeță abia șoptită la progresiva împotmolire a *„Contimporanului"*, la penibila decrepitudine a colecției sale din ultimii cinci ani. Nu era numai răspunderea acestei publicațiuni față de încrederea pe care la început o suscitase în cîteva spirite înrudite cu tinerețea noastră ; nu era numai amărăciunea unui elan ținut tot mai mult în anticameră, ci o șovăire în plus, o izolare mai adîncă, o garanție mai puțin că sîngele încrustat cu arabescuri de nouri, că edelvaisul de fildeș al spiritului, ar putea ține piept falimentului, oricărei tensiuni înalte, șuvoiului de prostie generală. Micile observații de fine de an, aluziile trecute prin acidul sulfuric al vestiarului nostru n'au putut folosi.

Pentru lămurirea atitudinei noastre — deși l-am publicat pe pictorul Marcel Iancu — și pentru risipirea oricărei confuzii între noi și revista d-lui Vinea, ținem să facem cunoscute mai jos citatele contradicții ale *„Contimporanului"* și să-i indicăm acestuia locul pe care singur și l-a determinat.

Contrastul dintre desenul publicat pe prima pagină a acestei reviste și atacurile de pe ultima împotriva oricărei manifestări noi, pretenția de a se menține într'un spirit de îndrăzneală și de invenție în totul contrar sumarului și colaboratorilor săi, elogiile aduse „Adevărului Literar" și poalelor albe ale Otiliei Cazimir, ale cărei versuri semnate Emil Rigler-Dinu, Camil Petrescu, Paul Papădopul, le reproduce adesea ; și mai ales abilitatea de a-și însuși numai foloasele și parada unor atitudini de artă (n'am uitat vizita lui Marinetti) care presupun în primul rînd sacrificiu și singurătate. Și totuși nu ne putem dumiri cum se poate alătura — în paginile unei reviste care a susținut cîndva o viziune nouă — d-l Marcel Iancu, fostul revoluționar dela Zürich, principesei Marthe Bibescu.

Dacă d-lui Vinea—al cărui temperament poetic nu-l punem acum în discuție— nu i-am cerut niciodată o atitudine de frondă, cunoaștem ezitările d-sale, în schimb d-l Marcel Iancu, a cărui bună stare materială l-ar fi putut pune la adăpostul atîtor concesii, atîtor scăderi față cu sine, poate fi ținut responsabil de inconsistența și lamentabila zvîrcolire a *„Contimporanului"*.

Proclamarea, cu sfidarea oricărei consecvențe, a celor mai îndrăznețe principii pentru a le terfeli pe contra-pagină, frățietatea, în aparență, cu cele cîteva spirite răzlețe din Europa, pentru a aduce în același timp laude lui Vasile Savel, nu va mai putea continua.

Să se știe odată pentru totdeauna : CONTIMPORANUL nu are nimic comun cu entuziasmul și tinerețea noastră, cu arta și cu spiritul pe care singuri le reprezentăm aici în această oră.

Și mai avem de adăogat : chiar dacă n'ar fi dubioasa flagrantă atitudine a *Contimporanului*, mișcarea pe care ar voi s'o reprezinte, *„constructivismul"* și în care s'a fixat de la apariția lui, e cu totul străină de vederile actuale ale lui „Unu", care își revendică o conduită cu totul ruptă de realitate, cu totul în afara utilitarismului constructivist, rezolvit în arhitectură, și care clatină în havuzele visurilor, apele unor viziuni desfăcute de orice probleme și continuități situate dincolo de poem și de semitrezie.

UNU

CONCURS

Adunați pe întîiul meridian al sexului
proxeneții continentelor
au hotărît să aleagă marele mogol al vaginurilor.

Pentru cele mai frumoase fete ale popoarelor
ziarele continentelor
au întocmit elogii pe mii de coloane.

Pentru bijuteria vaginului premiat
miliardarii continentelor
își ascut în umbră phalusul lor de aur.

geo **bogza**

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII BABEȘ-BOLYAI CLUJ

ONOMASTICA SALCÎMILOR

Colombei

La acea oră nu se treziseră de cît zorelele de voal şi un bulgare de ceară incendiată pe cer. Din răsărit, din răsăritul ca o nimfa care se prostitueaza în fiece dimineaţă pornirã într'o plecare de şarpe radvanele cenuşii trosnind din încheiturile neutilizate atîtea decade. In frenezia fiecarui atom se stravedea cangrena iremediabila ca un coşmar într'o după amiaza la ecuator şi privirile tuturor aşteptau par'ca destrămarea marasmului petrecut în splin odata cu norii spre flamurile mate ale victoriei. Intr'un mausoleu de creta era pretoriul unde filomele îşi treceau glasurile în sfredel la subţioara aripilor ca buchete de crepuscul din inima roza a primaverii. Fiecare gamă trecea magnetic printre degetele de fildeş ale deziluziilor singure stăpîne fără recuz. Pe orizontul de opal un croşet uriaş balabănia ereziile închise în noi cum seva arborilor uitaţi dealungul anilor de lut. Cine nu iubeşte ondularea, în depărtarea unei ogive fără contur a mîinilor ei—printre bujorii rupţi din plămîni printre tuberozele algide cu parfum de tristeţa. Pe o litiera din flori de salcîm era terasa unde zilnic îi plăceau exerciţile gimnastice cu sufletele suedeze ale supuşilor numerotaţi şi aduşi ca hainele dela garderoba obligatorie pentru festinul mîngîierilor. Acelcaşi enigme flagelau cu ţipete intrarile de puf după draperii neglijeate desfăcîndu-se ca pastăile pentru trecerea alaiului de îngeri, la prima apăsare a butonului absent. In fiecare ungher, cortinele de abur aşteapta semnalul să-şi uite rolul iar la pantomina cu detalii de flutur epigrama gesturilor înscrie o ploaie de alice. Pantomina era o magie de cristal într'o cavalcada fara sfîrşit dealungul culuarului tapisat cu irişi şi antilope taiate într'o frească de safir. Cîte isvoare nu aşteptau la scara să-ţi spele de dureri pupilele, să-ţi pună un pinten de ghiaţă braţelor în cautare de porţi necunoscute, să-ţi rastoarne la picioare o oglinda peste lespedea în letargie. Dar în fiecare zi se desfăceau faşii alte din inima rămasa un labirint din gratii. Pasul tau pregătit pentru evadare se împletica printre cadavrele fluturilor şi svonurile opace. Apoi gîndurile se lichefiaza ca asfaltul şi le modelezi cu degetele arse în statui despletite, în legende.

De-afara, o cadenţa de cremene te trezeşte în întunericul salonului de crep. De cînd aştepţi? S'au metamorfozat în surîsuri larvele, zarea s'a mutat pîna unde au vrut haitaşii şi din nevăzut un ulei cald înfăşura vocile cu taceri de candela. Halucinaţiile le pipăi, le desfaci ca nodul cravatei; într'un pumn aduni un munte, în celălalt o închipuire incandescentă şi-i pui să-şi facă reverenţe cum se învaţă în şcolile anglicane. Prin umeri îţi trec miriade libelule şi-atunci îţi sprijini lent capul de ora aceasta aceasta cutie de rezonanţa şi adormi numai pentru alţii. Dar în jgheabul ascuns după coaste zornaie cătuşele de ivoriu pe cari ţi-ai scris cu puncte fictive itinerarul.

Predestinaţii acestui minut după peregrinări prin casiopeia miracolului îşi vor potrivi un nimb sinonim aventurilor ireale. Remediu paliativ: pîna la părul marchizei, zadarnic ai încercat degetele în vid. Pictura era cu o mîna deasupra mînei tale care devenind stea de mare i-ai retezat degetele inutile. Mulţimea se confecţiona extemporaneu dintr'un material fulminant şi cu citate din biblie. Cum revolta era de asbest, o prăvălii cu ciotul mînii ca un paravan şchiop. Prin amfiteatrul cu trepte răsturnate, dorinţe se depărtau costumate fugărindu-se ca girafe. Totul părea turnat anume într'un metal fără preţ, fără culoare, prin tăişul căruia se decapitau fulgere şi sîngele tău picura cleios peste u sîn de domniţă ca o cupă palida.

A doua zi şi totuşi imediat promoroaca mutase orizontul î buricele degetelor. Urmă curînd o destrămare în alge, o degajare, o evadare de sunete iivide din pîlnia ca o vizuină a compozitorilor. Necunoscuta ocupa acelaş loc din visul ancestra plus goblenul din care vînătorii plecasera. Plecasera supunîndu se acelui îndemn dintre piscuri neînţales. Plecasera pe brînci c paştile turmentate către gondola în care nu se vor mai trezi ş nu vor şti niciodată nu vor şti unde a început visul (sau, viaţa? şi unde a început moartea (sau, visul?). In trupul ei de abano numai ochii erau guşteri vii în cari se încuiau ursite precum aurul în sfinxul minereului. Un fluid de subterana atragea cu teama presentimentului furtunei la păsări. Era sărbatoarea izvoarelor într'o plimbare de arcuri iar svelteţca porumbeilor negri rascolind sufletele însemna sigilii de beteală drumul lasat în urma Ritmic se prăvăliau esenţele văzduhului manevrate de un resort de azur. De un resort mai mic decît numele ei din ineiul lo godnei pierdut în fîntîna cu privighetori. Pîna la inima ei am gravat în parfumul aleilor cale şi din neînţales am cules miezu acelor emoţii modelate din iavă. Panorama de argint porneşte ca un havuz printre nuferi în vibrări fără pondere. Un chiot trece printre clipele din dreapta din stînga şi se loveşte de umbra lu întoarsă în ecou. Obsesia şi-a ascuns un cîntec în fluierul oaselor tale ca o boală. Baţi tactul cu vîrful pantofilor din frunze veştede sau cu mlădieri de şolduri. Dintre noi doi tu învii o atlantida pierdută printre rechini şi corali ca o amintire. Teoriile îmbalsămate în pupila ta ofilesc cuminţi ca în sera cînd calauzesc nostalgii de miosotis.

Vitrinele începeau să se lumineze cu ghirlănzi şi serpentine; pe străzi felinarele se luau la întrecere ca struţii şi pletoni citeau afişele anunţînd recepţia depe bastimentul din oglinzi. Pe ţarm o amforă servia reflexe de purpură pentru miragiile ce se şterg ca visele.

Dacă ai şti cît am aşteptat aceasta zi supremă, această z cînd atlasele se vor îmbogăţi cu un nou continent şi dicţionarele vor cunoaşte emoţia unor cuvinte alte de frenezie. Printre bucle şi bolţi surprizele sînt cărţi netăiate, fecioare.

... dar naufragiul pe cine aşteaptă, cui va face semn din umbră cu degetul, a ora cînd orologiile vor zornăi căzînd moarte în vid ?....

Pînă atunci privirile să fie muiate în hidromel şi gîndurile cojite de spini. Priveşte toate drumurile duc pietre scumpe în albie şi toate se duc la onomastica salcîmilor. Un singur jaguar coborît din arbore hodineşte'n fund, iar pe mozaicul blănii dorm copii cu puritatea lebezilor în pleoape. E o prestidigitaţie de pluşuri unde fiecare scoică ascunde o cascadă de perle, unde fiecare vierme e cu zimţii de aur.

Adevărul: ţigara din glastră era incinerată şi am strîns pe degete doar fluturii cenuşei.

saşa **pană**

Introducere la un memorial necrologic

Zilele, durerile, aventurile noastre nu-şi au îndependenţa şi limita organică, conţinute în principiul de creaţie al indivizilor— dela lună pînă la ploşniţă. Cu pereţii veşnic deplasaţi în jurul unui interior de gumilastic, subversive şi maleabile, ele se adăpostesc pe o hartă de nour şi fum. Capul se mută dela subsoară pînă după picioarele din urmă şi coada e purtată în gură, adesea ca un covrig, mîncat pe jumătate. Inceputul se poate găsi la mijloc—fără tablă de materie, care induce totdeauna în eroare —şi sfîrşitul înaintea începutului.

Există o statistică a stelelor — încă neterminată, există un calendar pentru toate Duminicile anului şi o Duminică pentru fiecare şapte zile, dar zilele, zilele, cine ar putea să găsească calendarul zilelor, care nu vor mai fi tipărite în calendare—acele zile pline cu ani şi imensităţi, care trăesc, au fost, pui mîna pe ele, întregi ca foaia de calendar, ce atîrnă astăzi, neruptă.

Un actor e un erou într'o piesă, care va muri în actul 3 şi într'adevăr în actul 3, moare, ca să-şi menţină angajamentul cu Direcţiunea. Inainte de se adună spectatorii de astă seară, eroul a murit, a murit eri Marţi şi Sîmbătă. A murit şi Luni, dar într'un rol de figurant.

Cine va îndrîzni să-l apuce de pulpana hainei, să-l tragă depe scenă jos, cine va îndrăzni să-l întrerupă în drumul lui spre rendez-vous-ul cu moartea!

Viaţa, nu-i aşa? ziua, ar fi insuportabilă fără această convingere, că în durerile noastre suntem actori, cari, morţi vom invia înainte de ridicarea cortinei.

Flacăra, care se mişcă, fumul, după ce s'a stins, mirosul infiltrat în porii aerului, nu aceasta este evoluţia zilelor noastre.

O mînă îţi oferă un pumn de zile din cabinele trecutului nenumerotate, şi nimeni nu poate spune, care e întîia şi care e ultima, care e a mea şi care a acelora cari au trăit înainte, au murit sau vor muri peste un veac. E în aceasta nesiguranţă a zilelor, însă-şi inexistenţa lor.

Organic şi spiritual tindem către o reconstituire a copilului de acum... (anii respectivi)

Pînă acolo trecem printre atîţia oameni, multiplicări ale unui ins singuratic — cu atît mai multiplicat, cu cît mai singuratic — care aşteaptă, cheamă, se amestecă cu cel ce s'ar putea numi „actualul" — după vazul şi pipăitul celor din jur, tot mai îndărăt cu lampă prin subterane tot mai adînci, pregatite pentru o revoltă, revoltă contra legilor organismului, cu mers încet, material şi logic.

Voim — şi voi vreţi — dispariţia zilelor şi a nopţilor numai de 8 ore—zilele care încep toate cu cîte o cafea cu lapte, nopţile, care sfîrşesc toate cu cîte o cafea cu lapte.

Un buton apăsat de memorie să aducă instantaneu jucăriile copilăriei, cu toţi prietenii mici ascunşi printre ele, cerul limitat de arcada ochiului — părinţii tronînd pe fotoliile de zei, fără conştiinţa că vom trăi şi mîine, şi mîine şi mîine.

Voim — şi voi vreţi — dispariţia trecutului şi a viitorului— existenţa unui singur prezent cu posibilitatea de mişcare dincoace şi dincolo de parcela timpului, proprietate individuală.

Toţi invidiem pe infinitul Dumnezeu, stăpînul tuturor infiniturilor.

raul iulian

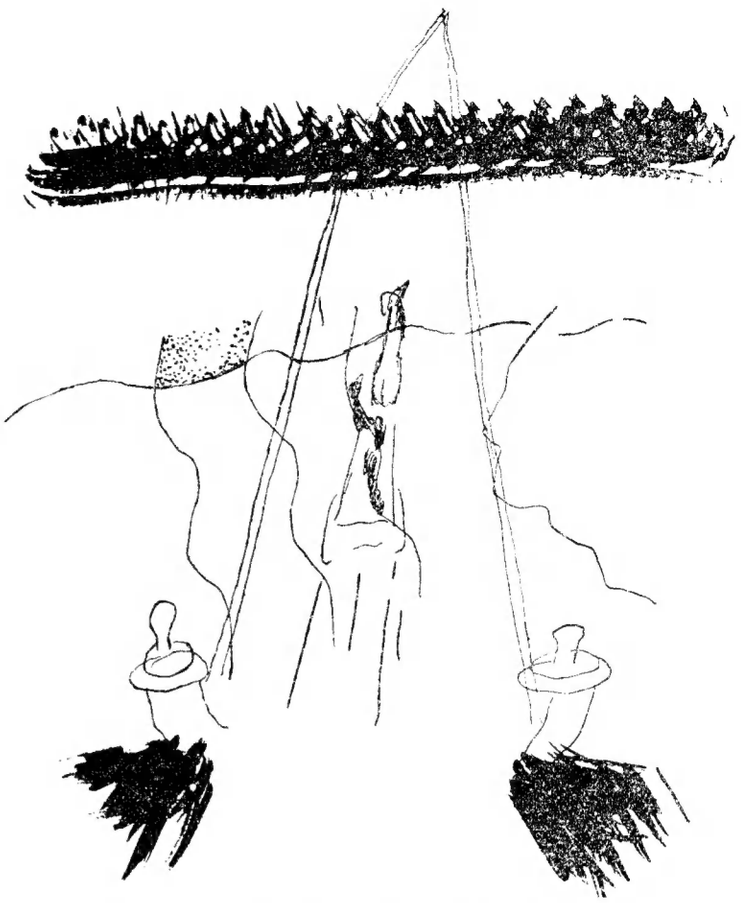

b. herold desen

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tors

lui C. Brâncuşi

I

Şoimeşte, în corp cu material rotund,
luminuia spre lîncedele clare
monadele porilor la fund
în tabernacolele stelare

Vis în vis cu vertebrele după ureche,
cotobelc în sarea ta
s'a prăsit în înţepenire veche
cu botul în mesteacăn şi stea.

II

Technic, torsul, cotobelc rotund,
cu trufele în poala rădăcinelor,
ovalul osului sburătureşte'n fund
cu meandrele porilor în curcubeul vizuinelor.

Un pas dinţat cu girafele de oţetari
într'o catacombă de luceferi cu soarele'n faţă
Cascadele stalactitelor, notocord, pentru vizionari
nevertebraţi, gîlgîie, cu scoc de mîzgă şi viaţă

dan faur

IN COLECŢIA EDITURII UNU
VOR APARE IN ORDINE CONSECUTIVA:
GEO BOGZA — Poemul invectivă
RAUL IULIAN — Marea, tu, moartea
SAŞA PANA — Echinox arbitrar
MOLDOV — Linii frînte
STEPHAN ROLL — Balade
ILARIE VORONCA — Zodiac
ION CALUGARU — Luceafărul morţii

ULTIMUL PEISAJ

Ca steag arama fîlfîe în glasul incendiat al clopotului
un evantai în stalactite și'n subteranele de melci
e plecarea în curcubee a ploilor defuncte,
în pavilion sînge năruit în bufnițe și'n goarne
se aud pași în văzduh pe coridoarele de sticlă
mîini căutînd în jăratec pianele de ghiață.
Servitorul cu mănușile verzi de flăcări
descuie din lacătul de ferigi albumul de păuni:
în ochian un tigru sfîșie cerul
un pîntec constelat de acvilă — stele scrîșnind în
oasele uminii
cu capete de zaruri schelete rîd
pe o masă pe care ochiul e o groapă paralelă cu vidul
și înaintînd cu lanterna în beznă
minerii de safir sapă în amanți un cavou.
Goală înaintea nopții
o stea îți sfîșie statuia cu sîngele ei alb
și noaptea rămîne singură pe sălile de piatră.
Cheile se întorc ofilite'n flori
parfumul scîrțîie în nisipul din lămpi
în scrisori și'n zimții ceasornicelor de mult.
Pe cîmpurile de oțel ale așteptării
nu e nimeni lîngă tine
unde-s mîinile de fum ale grădinarului
răsturnînd în crin jilțul serilor diafane
ochiul incolor se mărește
și'n orbită planeta scînteie și mistuie
cavalerul ei fantomă

stephan roll

LINII FRÎNTE

OLYK: un tip orizontal, cu un cap de portocală de Jaffa, cu degete mătăsoase și cu un brîu de tablă.

In general seamănă cu sine, iar noaptea, cu o baltă.

Se ridică ajutat de un cric, animat de o baterie electrică uscată, ce se află în buzunarul vestei. In picioare, devine străveziu și se văd scrumbii argintate coborînd din esofag într'o pălărie melon ajezată în locul buricului. Are forma unui pian vertebrat iar în locul unghiilor are scuipători minuscule pe cari le întrebuințează la rînd după fiece emoție.

Într'o vitrină amenajată în spate, peste care se poate trage un rulou de tablă încrețită, e lipită copia buletinului de căsătorie.

Rămîne surprins cînd face un gest peste 45°· iar în momentul prielnic zîmbetului, un picior i-se oprește între dinți.

PULKA: e un aerostat cu fericire oxigenată care se măsoară în m³· Existând a rămas inamovibil. De-aceea, un balcon în stil oriental îi crește în prejurul gîtului unde are un depozit de romane sentimentale. Lacrimile se scurg prin jgheaburi special amenajate în colțul balconului într'o lădiță cu cenușă.

In definitiv, e mamă și soție.

moldov

ZODIAC

V

Inalță cupa furtunei, prinde pieptenul cascadei,
In pletele pădurii, lîngă cercei fragilor,
Ziua ca o oglindă se aburește'n respirația verii
Și flacările depe comori sunt fundele sărbătoreș
ale munților.

Anotimpul e deplin în grînele coapte,
Cu țițele fructelor pleznind sub bluza colinei,
E-o cavalcadă'n sînge și-o revărsare în tări
Sunt sîmburii ecoului fărămițați în piulița văii,
Sunt culorile care se desprind odată cu păsăril
din păstaia zborului.

Apele duc bijuteriile răcoarei mai departe,
Din văgăuni suie somnul și limpede susurul
Codrul e-un pian, apasă ca o pedală amurgu
Cînd vulturul rotește, oval, deasupra prăzii,
Cînd poienele se înroșesc la pocnetul armelo

O liniște caldă se desface din coaja copacilor.
Și anii iubitei sună în visteria inimii,
E fiecare vorbă, o mînă trecută prin lumînare
privirii
Fiecare pas încearcă rezonanța de marmoră a aerulu
Și'n ochi revin corăbii cu-o'ncărcătură nouă.

Vara ca o mantie bogată peste oasele parcului
A îmbiat ferestrele cu un gest să se deschiză,
A încuiat în beciurile cărnei strălucitoare, scheletul
A șters depe claviatura buzelor, acordul grav i
surîs al morții.
Și cu fluerul trenului pătrunde între brazi lumina
Cu înclinarea păpurișului se înfioară plutirea,
Pe lacul păstrînd buclele și luceferii ca un albun
din trecut.

In frunze freamătă seva și în plămîni ozonul,
Puiul de rîndunică-și încearcă mlădierea aripei,
In glasul scump regăsești odihna și visul ca o bancă
Lîngă izvorul care ți-a stins incendiul tîmplei
Lîngă inițialele fulgerului săpate'n nocturna stîncă.

Inima ca un samovar păstrează ceaiul iubirii
Și-o adiere cîntă în polen și'n pupilă
Brățările stelelor au căzut în ochiul o fîntînă
Și un obraz se-apleacă înspre adînc, e o salcie,
E-un foarfece, taie în azur profilul emoției
Prelungește în seră sub sticlă înflorirea
Aduce din stepă o sete eternă de albastru.

Dar din înalt, un nor ca o făptură îngenuche la
malul apei
In unde se-aprind peștii, lucesc ca policandre,
Și'n sala de bal a verii alunecă rochiile sonore:
O catifea se deapănă din gîtlejul hulubilor,
O tăcere se culcă pe umăr ca o frunte,
Și arborii fac semne ca brațele destinului
Cînd poteca e-o creangă aplecată de mărul de aur
al jurămîntului
Și viața triumfă în șoaptele dulci și'n strîngerea
tremurată a mîinilor

1929

ilarie voronca

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PLEIN LA VUE

(ULYSSE)

Cette nuit j'ai vu des arbres se déra-
cinant de la terre
le feu décachetait l'enveloppe des mers
l'aube était mal distribuée
sur le fond de la toile qui représen-
tait la pampas
un cheval henissant courrait sur un nuage
il étonnait l'oeil, bleu des colombes
lasses
-était-ce un rêve ou bien était-ce une
vision ?
je voulais allumer la lampe la raison
je voulais réveiller mes muscles
me cacher dérrière ma graisse
était-ce là le monde de veille, de
merveilles
l'inconnu se roulait sur le ventre
des écriteaux de feu vantaient la Côte-
d'Encre
j'errais aveugle dans le pas-perdu des-
gares
je demandais aux gens le but de mon
voyage
pourquoi voulais-je aller si loin,
quitter mon lit
nourrir ma fièvre de banquises
juif naturellement et cependant Ulysse
j'avais beau écorcher l'univers
des pains se promenaient en l'air les
yeux ouverts
l'éspace était immangeable
autour d'un gros poisson l'angoisse
dansait nue
les foules s'avançaient solides et têtues
leurs cris étaient longs et sordides
ils réclamaient la mort subite
des bruits autour des têtes, étaient-ce
des oiseaux
le tonnerre jettait des poignées de mots
que cherchais-je sur le balcon ?
j'appelais au secours d'une voix
d'exception
mais j'avais beau me plaindre, geindre
un bonheur inconnu me léchait les reins
Je criais d'être libre heureux mais
l'épouvante
me jetait un soleil cruel a peine mûr
il pourissait au contact de mes mains
qu'en ferais-je
je ne pouvais que rire d'un rire satisfait
seul ! j'étais seul soudain au monde
avec mon rire
J'etais seul ! je cherchais où pouvait
être Dieu
tous les tiroirs étaient enfin ouverts,
où pouvait-il bien être [béants
je déchirais la toile cirée du néani
où pouvait-il se cacher, se coinçer
où pouvait-il bien être
qui pouvait si longtemps peser sur mes
paupières ?

b. fondane

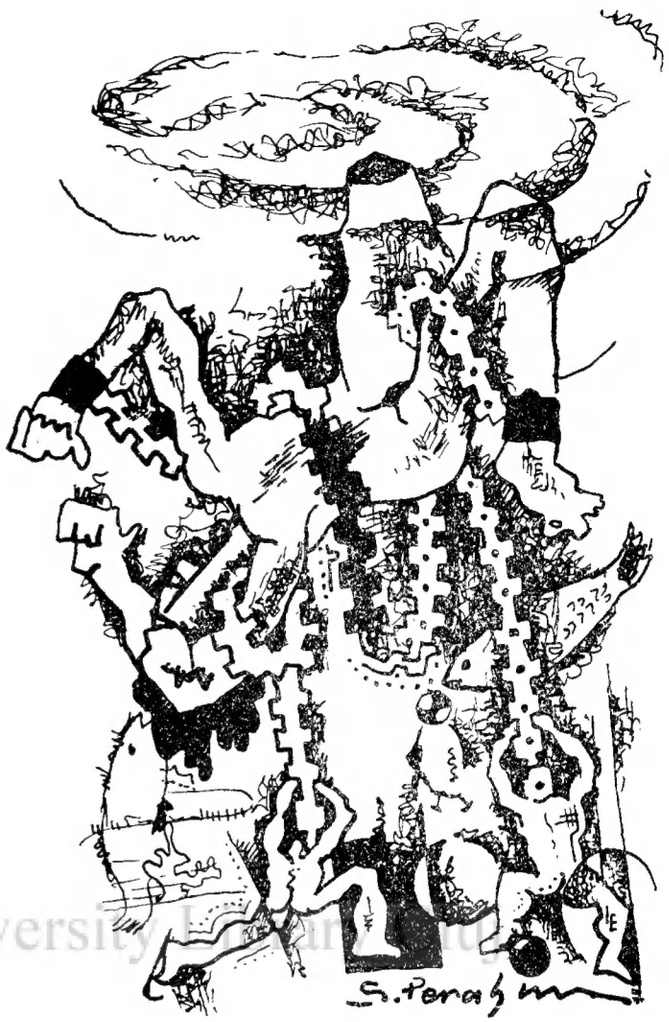

s. perahim — desen

TYROL

Nu sufăr nici o decepție
și te asigur că am descoperit
un colț de rai.
Lac ultra-marin, pajiști verzi
păduri de brazi !
Seara la un pahar de bere
alpiniști povestesc despre ghețari
furtună și zăpadă.
Pe urmă iau chitara și cântă.
Azi dimineță o vacă și-a
băgat capul pe geam la mine.
Intr'o seară am plâns de dor
de casă.
Pe drum vorbesc singură fiindcă
e frumos și n'am cui s'o spun
și mâine plec.

sabin dragu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Basmul cu vraciul, capul din lună şi păianjenul de aur

I.

Prin ierburi'nalte, fire de amurg,
Când morile în turme nu mai curg,
La vremea toarsă n toamnă de mătasă
Şi borangic de gingaşă crăiasă, —
Chianul timpului în care-a înghețat
Şi unghia luminii de pe sat,
Intâiu zburau gîndiri de cifre şi de chei
Şi se făcea că se schimbau în porumbei.
Şi măre Doamne, de cădea vre o stea
Betea ă albă, prinsă, o făcea
Din pana de tării, ceresc păun,
La sufletul de împărat nebun.
Izvorul lui era de mult secat.
Şi lacrămi poate numai le-a visat.

. . . . . .

O nicovală, meşteri făurari
In fapt de noapte'ntoarsă şi uscată,
O tot băteau pînă țipa în stele mari,
Ce, vai! păleau ca floarea aruncată:

II.

Aş vrea să-mi spui, greu aur, căile albastre
Şi pînzele țesute din privirea ta.
Goa ă ai dansat în sunete de astre,
Cînd ai cernut în mine rug'n nea.

Intr'o grădină'n care un copil odată
Printre plante strîmbe şi jucării plîngea
Un aur mort şi'n fund o poleială dată
Măcar ar fi dorit-o şi nu-i mai rămînea,

Peste eroul mort în cîmpuri pustiite
Atîtea flori acuma şi una răsăreau,
Mai virtuos, din chiar picioare e-amorțite
Şi fanfaron şi alb spre cer cădelnița.

Aş vrea să-mi spui, greu aur, căile albastre
Şi caravane'n şiruri în căutarea ta
La o fereastră'n fața stelelor din glastre,
Cînd ai schimbat în mine ruga'n nea.

III.

Şi cînd zîna a pălit mireasă,
Jucînd sub ochi de harap buzat,
In chip cu chică noduroasă
De rădăcini şi şerpi s'a arătat,

Cu ochii în buboaie amîndoi
Şi cu reflexe albe, moi;
Incît era privirea vînt uscat,
Ce țări întregi sărace a lăsat,
Turmele sterpe, lanuri la pămînt
Şi regii spînzurați bătuți de vînt.
Şi'n zîmbet, nu ştiu pentruce, era
Mireasa chiar care pălea. . . .
Şi cheia răsucită de trei ori,
Cînd poarta greu s'a fost deschis în zori.

. . . . . .

Aş vrea să-mi spui, greu aur, căile albastre
Şi caravane'n şiruri în căutarea ta,
Goală ai dansat în sunete de astre,
Cînd ai schimbat în mine ruga'n nea,

al. dimitriu-**păuşeşti**

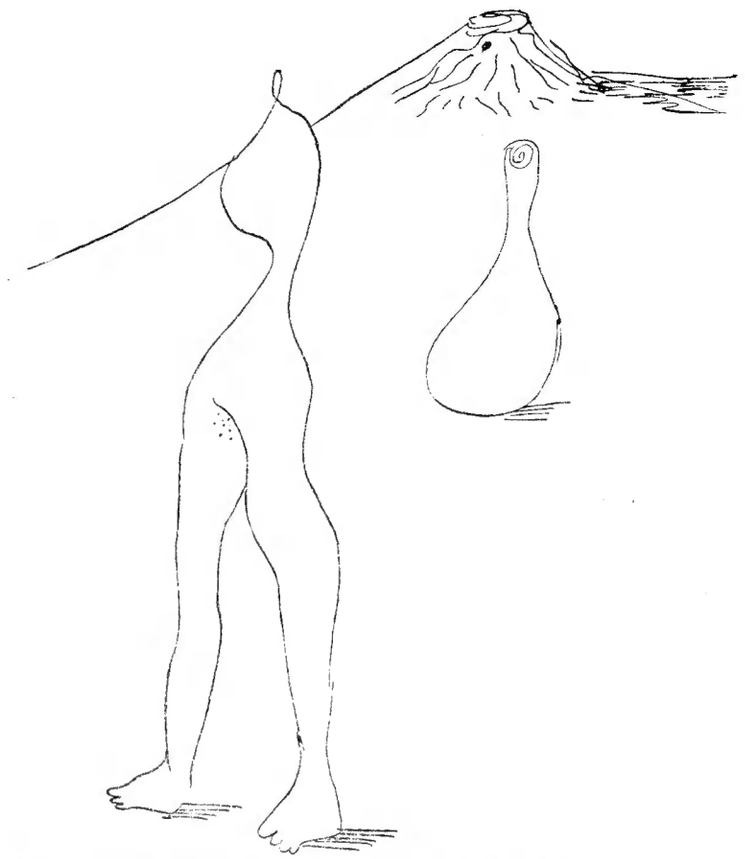

victor **brauner** desen

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DESCHIDERE

funingine de voal
împresurat de fildeşul umerilor
căile luminei s'au închis
cu lacăte de nouri
poduri albe s'aştern
ca feţe de mese
tremurul corăbiilor
cu pînze de ape
apele-s acoperite
cu pînzele corăbiilor

glasul pescărușilor
ca zborul libelulei
printre gene — gratiile ochilor
privirile ca porumbei
se arunc deasupra oraşului
drumurile's aşternute cu covoare
arcurile nopții
au înflorit lumini de artificii
pasul dezgroapă ecourile trecutului

a. **zaremba**

AUREL ZAREMBA

INCHIDERE

Cînd a complectat 22 ani, Aurel Zaremba a sărit gardul casei cu flori la strada şi a trecut în cimitir. A ocupat un loc şi o firmă cari nu le-ar fi întîrziat niciodată şi a devenit — numai acolo — concret. Fiindcă în zilele rare ca oazele, cînd cobora din mahalaua Tătăraşilor spre cafeneaua Palace, era în profilul lui de trestie straveziu pînă la spiritualizare.

Cine mi l-a prezentat, cum l'am cunoscut în vara anului 1928, nu-mi amintesc. De-atunci, de cîte ori mă revăd în Iaşi, sînt împreună şi cu dînsul. Un pardesiu larg, gris-spălăcit, acelaş vara acelaş iarna ; un mers şovăind legănat, un mers discret pe lîngă pereţii caselor din oraşul ce nu i-a ştiut existenţa, ce nu-l interesează moartea-i. Blond pînă la suflet şi o voce pe care i-am uitat-o. Iubirile lui : Une saison en enfer, Les illuminations ; patimile : Lautréamont, Jaques Vaché. Din portofelul calic, Zaremba îmi scotea împăturite cît un bilet de tramvai poemele lui cu versuri cît petalele crinilor şi cu titlul uniform *Deschidere*.

Din acelaş portofel şi dintr'o ambiţie în care se închistase ca într'o cochilie fără echivalent decît în valută forte, A. Zaremba a editat revista *XX Literatura Contimporană*, pînea lui cea de toate zilele primei jumătăţi a anului 1929. La ponciful unde ne aflam, dispreţul pentru cartea caducă şi pachidermii autori şi-l manifesta printr'un zîmbet imuabil ca un răboj al ironiei.

In ultimul timp, acest copil cu trupul un semn al mirării şi priviri în paiete m'a chemat prin absenţa-i din tîrg şi cînd, în întunericul odăii gîrbove şi cu mireasma de sulfină dintre perne, ne-am pipăit, am pîlns. Nu întrebase de el pînă atunci nimeni, niciodată.

Indoită mi-e azi inima aflînd că în remisiunile halucinaţiilor febrei hectice a dorit să-mi vorbească şi n'am fost avertizat. Indoit mi-e azi necazul aflînd că scurtul popas în capela cimitirului şi pogorîrea pe funii spre ultima aventură a coincis cu trecerea mea prin Iaşi şi satisfacerea unei siesţe de după prînz. Indoită mi-e azi revolta contra destinului ce'or 22 ani dăruiţi unei mezalianţe de funebru, unui frontispiciu de pămînt.

saşa pană

Obrazul lui cunoscut doar din scrisul transparent ca un stol de libelule trecute prin versurile şi'abisite într'o tăcere şi elan comun, sau renăscut ca o cerneală simpatică pe cele cîteva file de scrisori cu o vîrstă ca o pîine prea fragedă primite la Paris, ca şi mîinile pe care le-am închipuit fluide şi lungi asemeni suvenirului unor alge iată-le s'au subţiat şi s'au suprapus peretelui de cenuşă care ne înconjoară şi delungul căruia ezităm şi ne izbim unii de alţii pînă cînd un deget de luceafăr ne deznoadă oasele şi ne ia privirile şi carnea aidoma bronzului depe o aripă de flutur. E o tristeţe fără limită în această plecare modestă şi ruinată, în dispariţia aflată dintr'o dată prin vocea ca un ochian a bunului prieten Saşa Pană rostind în dimineaţa cu alei şi soare la Slănic : „a murit Zaremba". Zaremba. Refuzul acestui adolescent de a se deda unei îndeletniciri de glorie facilă — era din Iaşi şi a întors spatele în repetate rînduri solicitării de a colabora la „Viaţa Românească" — pasiunea lui de a aprinde o viziune cu totul în afară de cotidian şi preocupat de cîteva probleme şi desperări comune în spaţiu şi în timp doar cîtorva singurateci, neliniştea pe care mi-o mărturisea într'o scrisoare de a alcătui cu cei cîţiva prieteni revelaţi de de revista XX, Al. Dimitriu-Păuşeşti şi Raul Iulian, un refugiu al spiritului şi al revoltei pure ; ştiam de mult că sub pielita lui ca o piersică ofilită de grindină tuberculoza îşi vîrise acul subţire şi o licoare a sfîrşitului îi circula în mădulare — dar cum să fi ghicit că ruperea se va face pe o targă de realitate atît de brusc, asvîrlirea în saltul mortal pentru reprezentaţia de adio în clipa cînd orchestra anotimpului cu instrumentele veveriţelor strălucitoare cu trompetele pădurilor vuind de ecouri, cu violoncelele grave ale apelor desfăcute în acorduri, intona o uvertură în zi şi în sînge. Ştiam că moartea ca o umbră protectoare ne însoţeşte şi aşteaptă uliţa dosnică în care să ne poată sări în gît. Nimic totuşi, nu vestise această despărţire. Undeva oameni se pregăteau să plece în vacanţă, o! această precipitată scoborîre a scărilor, rufele aruncate vraişte în valiza ca un bot de crocodil deschisă, caii care tropăie la scară, destinderea şi liberarea de salutul şi obligaţiile stereotipe, amnistia temporar acordata meigerii la birou.

Oameni stăteau la mese de brad în restaurante semi-învăluite în umbră şi vorbeau pe şoptite în vreme ce din ferigi şi din brazi un susur vaporos se clatina ca o nava de miresme.

Spre porţile oraşului grăbeau căruţele cu lapte şi cu fructe. Amiaza ca un cîrd de coţofene se opria dinaintea restaurantelor cu vitrine largi în care prin nuferii de maioneza odihneau, langustele priponite în sfoara, nucile de cocos ca nişte mingi de racoare. Pe plăjile ca nişte scuturi corpuri ca strugurii se umpleau de un soare care avea sa se transforme în mustul fierbinte punînd în mişcare maşinariile lăuntrice. In atelierele de pictura vaste cu pereţi de ape, batrînii maeştrii împărţau învaţaturile lor s'metrice tinerilor discipoli. La ora aceia tu revedeai un manuscris navalit între degetele tale ca o hemoragie albă de visuri, ca o herghelie de imagini Mizeria care ca un drapel de izbînda fluturа în vîrful spadei îmbuibaţilor şi desfaţaţilor, mizeria care nici de data aceasta nu va încreţi ca pe o frunte plateaua îngîmfatului stapînitor de turme şi de uzine pentînd o punga galgaind ca un ris de monede pe masa de joc dela Sinaia sau Monte-Carlo, mizeria care ani de-a rîndul s'a înfiltrat prin pereţi odaitei tale săracăcioase, a trecut prin haine roase, a atins carnea şi oasele tale fine ; Zaremba, adolescenţa ta sfîneşte ca un semafor pe inimă. Zaremba locul tau va rămîne neatins la „UNU" şi în fiecare din gîndurile noastre va fi o zbatere şi catre tine, aşa cum în seminţele zvîrlite de palmele vîntului vrabiile cerului îşi afla hrana cum din moartea florilor, glorioasa mierea îşi despleteşte cîntecul. Dar dinaintea dispariţiei tale orice zvon n'ar putea fi decît „literatură".

ilarie voronca.

La Iaşi a murit în 9 August Aurel Zaremba, colaborator şi prieten de-al nostru.

Pe un scut al soarelui trupul lui subţire n'a mai putut rezima o viaţa facuta pentru scheletele de ca car.

Banuiesc — pe Zaremba nu l'am cunoscut — ca scheletul lui era aerian şi straveziu în tusea sa, în pardesiul lui larg ca un malacof al vîntului prin toamnele ieşene, în gîtlejul lui cu glasul obstruat şi'n muşchii săi de aţa cînd se ridica în revoltă împotriva atletului cretin al lumii.

In poemele sale plîpîia o aripă diafană ca şi pleoapa lui ftizică şi un zbor înalt crîcnia lînga pamînt. O poema era o cutie fragilă în care tot sufletul lui se lega subţire ca o pamblică şi într'o lacrimă parta atîtea uragane, atîtea trenuri de reverie.

Rimbaldian n'a trait decît atît cît sa poată ceti şi alinta *Poeziile* şi *Iluminaţiile* şi sa se desăvîrşească în eternul lor, aruncînd o sfidare acestui pamînt : un mort plăpînd şi trandafirul negru al unui caiet.

stephan roll

Zaremba şi-a cetit decretul de moarte, într'o noapte, cînd a dat perdeaua visului într'o parte şi a zarit undeva, pe jos, alăturea de sculpatul lui însingerat, degetul solemn al Domnului.

Ca un funcţionar zelos — şi ca şi cînd n'ar fi fost vorba de el, drept în faţa celui dătător-de-moarte, aştepta semnatura şi execuţia. Deaceia a lasat vîntul iernii grele să-i pişte carnea şi nu a pus între iarnă şi carnea lui, vestmîntul, pe care l-a schimbat pe Lautréamont, Dessaignes, Aragon.

Şi nici nu credea util să mai mănînce.

Figura lui părea o filigrană în pagina zilei. Trebuia să te uiţi mult în zare ca să-l zăreşti.

A adiat pe lîngă noi, cei vii, încă timid şi nehotărît un timp fără contur — plat ca o foaie de cositor,

Dar avea un vis viu şi o ambiţie dreaptă. Scrisul, poezia, literatura. Pentru noi, convinşi de perfecta inutilitate a acestei triste consolări — Zaremba era un îndemn.

A tipărit o revistă cu banii, care trebuia să-i schimbe în cornuri, pingele şi cămăşi.

In monotona lui tristeţă, un număr nou era o izbîndă, care-l îmbujora. A trecut peste ultima lui izbîndă.

Zaremba şi-a lipit capul de văzduh şi de fantoma lui Vaché şi s'a topit de nevăzut nicăieri.

raul iulian

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V E S T I A R

LE XX SIECLE, revue littéraire, Bruxelles.

NOUVELLE EQUIPE, IV année No. 1, Bruxelles.

RAISON D'ÊTRE, dans son dernier numéro, publie un fragment du livre „Rimbaud le Voyou" de notre ami B. Fondane.

COMMERCE, Caetul No. XXIV al verii 1930: Paul Valéry, René Daumal, etc.

1880, August—Roma: Cincizeci de ani dela naşterea lui Guillaume Apollinaire.

ABECEDAR DE POVESTIRI POPULARE, nuvele de Ion Călugăru, au apărut în colecţia editurei Unu, într'un tiraj limitat şi hors-commerce. Toate exemplarele semnate de autor vor fi distribuite prietenilor săi şi unui număr ales de cetitori. E o ţinută artistică şi dîrză a lui Ion Călugăru care nu înţelege să facă din carte o tarabă pentru toba mare a literaturei şi un debuşeu dintr'însa pentru pintenii de păun ai laudelor. E atitudinea poetului autentic şi refractar publicului fugind după autografe; creionului mucilaginos al cronicarului literar.

O NOUĂ GRUPARE formată dintr'un mănunchi de adolescenţi va face să apară la 13 Sept. cor., o revistă de literatură şi desen cu titlul de *ALGE*. Adolescenţii au tot entuziasmul şi toată rîvna unei literaturi pure şi al unui spirit tînăr. Aşteptăm în paginile lor, în holdele de cerneală şi'n trompetele sîngelui lor, muşchii noi ai pămîntului. In gruparea d-lor face parte şi pictorul S. Perahim ale cărui desene purtînd mult polen şi virtuţi plastice, le-am publicat în numărul trecut şi în acesta.

POEMUL INVECTIVĂ se va numi noul volum de versuri al lui Geo Bogza, care va apare la toamnă în colecţia editurei Unu. După „Jurnal de sex" în care se furmentă adolescentul viril şi îşi căuta într'o impetuoasă sexualitate elanul şi victoria spiritului, — în această nouă carte din care poemul „Concurs" publicat în numărul de faţă face parte Geo Bogza e un răsvrătit împotriva omului-pachiderm, societăţii obeze şi leşinate.

VICTORE, ştiu din ultima ta scrisoare puterea de muncă, consacrarea dinaintea şevaletului, sufletul aşezat ca pe un pisc. Schiţele ultimelor tale pînze trimise în aceiaşi scrisoare, cum să-ţi spun cît m'au readus în salonul din strada Suter, lîngă fantezia şi acelaş peisaj magnetic al sufletului comun, lîngă pictura ta tulburătoare de metafizic meşteşugar al lumii, de răscolitor poet. Un penel ca un vultur se sbate între degetele tale şi'n pînze se deschid atîtea tuneluri ale culorii, atîtea subterane ale luminii.

DRAGĂ ROLL. De o lună, asistent metteur-en-scène la Paramount. Muncă deopotrivă mecanică şi vie. Nici un fel de timp, economie din alte vremuri. Totuşi, pentru voi, un poem.

Aşi vrea să-i scriu lui Edy, dar cînd? Trei săptămîni filmul meu (în limba cehă) s'a petrecut numai noaptea. Dimineaţa plecăm cu cocoşii la subţioară. — Al tău, *Fundoianu.*

FRONTIÈRES HUMAINES. Un om, eroul principal pe banca unui bulevard, adoarme. E un prilej pentru ca Georges Ribémont-Dessaignes să deschidă din sertare şi din atlasul minţii, o lume de vis în care frunţariile cotidiane să fie rupte, să se topească într'o flacără de celuloid ca din silueta focului să pornească o frenetică umanitate confuză, curioasă, trăind într'o febră pe care verva lui Ribémont şi inteligenţa lui o ţin ridicată pînă la sfîrşitul romanului.

O diagramă ca un ferestrău diagonal prin fenomenele mecanice ale unei vieţi independente de legi şi fanteziste ale eroilor. Divagaţie. Cineva vorbeşte în călimara lui Ribémont fără obosire, iscusinţa şi puterea şi saltul mortal în lumina de gîndire a autorului clocoteşte, fumegă, arde, incendiază paginile. Cuvintele ca fibelule se umplu cu ecrasită şi'n degete e o permanentă explozie a lecturii, un freamăt rupe paravanele obscure ale vieţii, smulge plopii decoraţi în monoton şi releva o planetă într'o insulă frenetică şi transversală prin vis ca o faună fosforescentă căutată cu o antenă magnetică a instinctului şi a intuiţiei unei alte lumini.

E în cartea lui Ribémont o rupere de diguri ale logicei şi totuşi o logică ţine ca un fier ars în pivot romanul. Analiză. Analiza, sexuologie ca în toate cărţile lui Ribémont, luxuriantă, obsedantă, continuă, implacabilă. Demonul omenirii la Ribémont e sexul profilat ca un monstru omnipotent în măruntaiele vieţii.

Dar îl preferam pe Ribémont-Dessaignes în cărţile lui: „L'Autruche aux yeux clos", L'Empereur de Chine", decît în ultimele în care talentul şi fantezia lui fac arhitectură literară şi de cugetare; un plan fixat totuşi pămîntului şi nu destrămării cereşti, confundării într'o irealitate de poem şi nesfîrşit ca în primele sale cărţi.

DOCUMENTS. Anul II. No. 3 — 1930; *Hommage à Picasso.* — Textes de Jaques Baron, Georges Bataille, Robert Desnos. Carl Einstein, Maurice Heine, Eugène Jolas, Marcel Jouhandeau. Michel Leiris, Léon Pierre-Quint, Jaques Prévert, Georges Ribémont-Dessaignes, Roger Vitrac, etc. Locul pe care îl ocupă azi în pictură Picasso e un loc cucerit cu consacrarea unei vieţi, cu îngenunchierea în foc a oficialităţii. Dar acest loc pentru Picasso nu e decît temperamentul şi acelaş elan şi frenezie în penel, încă din 1900 la începuturile sale „epoca bleu", prima etapă a picturei sale.

Pe atunci erau la epocă Toulouse-Lautrec şi Steinlen. Picasso venise la Paris cu neastîmpărul şi căutarea unei izbucniri în tropice şi'n el, ce-l făcea să se întoarcă în Spania şi înapoi de cîteva ori. 1905; epoca saltimbancilor, figuri triste, o monotonie a durerii şi o forţă de evocare cu care Picasso releva fondul unei rezistente picturi prin desăvîrşirea ei tehnică şi spontană, prin fantezia sa. Epoca roză, epoca neagră şi'n 1918 cubismul. Henry Matisse, Georges Braques. Incepe pentru pictură o glorioasă izbîndă, o răsvrătire şi un leat nou. Un laborator temerar era în fiecare din artiştii săi. Cubismul analitic, cubismul sintetic, 1914—1918. Guillaume Apollinaire, Max Jacob, Serge Diaghilev cu baletele sale şi cu Cocteau, Erik Satie. 1923 epoca antică. Revendicat de surrealişti. Dar Picasso e mereu divers, mereu impunător şi maestru. 1928, Dinard seria plajelor, mereu înoit, inepuisabil atlet al gîndirii şi creaţiei plastice, toată exegeza contimporană a picturii e împrejurul lui. Centrul, ocheanul era pe şevaletul lui pus spre o lume nouă.

„Intr'o zi Picasso încetă de-a crede în realitatea absolută a imaginilor magnifice pe cari le fixa pe primele pînze ale adolescenţii lui; în acele capete aplecate de femei îndurerate; în acei arlechini trişti şi'n acele busturi subţiri de adolescenţi în care vedeai toată inima pictorului, toată sinceritatea unei expresii şi de la cari deodată Picasso se rupe şi'n anii cari precedară cubismul, muşchii personagiilor sale erau răsuciţi, gîtul deveni cilindric, nasul piramidal, planuri invizibile tăiau formele în armonie.

In timp ce pictorul trăia în genere peste aparenţele lumii sensibile, Picasso începu să se îndoiască de ele şi făcu un mare salt. Rupse nu cu regulile picturii ci cu principiul convenţional al percepţiei. Plonjă în nacunoscut. Haos? Nu. Miragii, halucinaţii, explozii de atomi, regrupări moleculare şi cimentări de forme noi. Defileu de materiale, colage, nisip, tablă, culori vise, vise, cari puţin cîte puţin se impuneau unui public; vise colective — o altă realitate, o viziune care inversa ochiul deschis al lumii spre peisagiul dinăuntru.

Picasso e un clasic? E fără îndoială prin perfecţia tehnicei sale dar ceiace reprezintă fondul său, miracolul intens al omului din el, e că pictura sa descinde dintr'o tragică îndoială peste realitatea aparentă a universului de forme". gheorghe **dinu**

SEXUALITATEA efectivă desfiinţînd perioada da amnezie dintre alăptare şi pubertate, refuză să se supuie pionezelor din tratatele savanţilor şi escaladează garderoba unde au închis-o pentru acel laps de timp. Copiii încearcă voluptatea unor experienţe cu zece ani mai devreme.

Astfel, am citit:

Doi băieţi siluiesc o fetiţă de 9 ani.

Buzău, 26

Băieţii: Ştefan I. Militaru, în etate de 10 ani şi Ştefan Dănilă Ion (Badea), de 9 ani, ambii din comuna Unguriu, au fost înaintaţi sub stare de arest parchetului local sub învinuirea că în ziua de 16 August au violat cu forţa pe fetiţa Aneta Dumitru Ursu, de 9 ani.

Din certificatul liberat de medicul circ. Bălăneşti rezultă, că în adevăr victima a fost violată şi că prezintă pe corp mai multe urme datorite violenţei.

După ce au fost audiaţi la parchet, ei au fost puşi în libertate, trimiţîndu-i în judecată cu rechizitor.

„Universul", 27 Aug. 1930.

Comitetul de redacţie al revistei e format din prietenii Saşa Pană, Stephan Roll (Gheorghe Dinu) şi Ilarie Voronca.

UNU literatură şi desen :-: apare lunar :-: director saşa pană :-: g-ral angelescu 163, bucureşti 2

TIPOGRAFIA «STEAUA ARTEI», B-DUL MARIA, 2

BCU Cluj / Central University Library Cluj